

KISS ISTVÁNNÉ

A TREFORT UTCAI "MINTA". AZ ELTE SÁGVÁRI ENDRE GYAKORLÓ
ISKOLA TÖRTÉNETE

Budapest, 1987. ELTE

A magyar középiskola és középiskolai tanárképzés történetében meghatározó szerepet játszó gyakorló gimnázium 1972-ben ünnepelte alapításának századik évfordulóját. A könyv szerzőjét ez indította arra, hogy áttekintse és értékelje a nagy hírű iskola történetét. Az iskola történetének a társadalmi-politikai változások által meghatározott és jól elkülöníthető három szakaszában érzékletes képet kapunk az iskola szervezetéről, működéséről, tanárainak, tanulóiról, s az iskolában kialakított, az újabb és újabb társadalmi igényekhez folyamatosan alkalmazkodó korszerűsödő nevelésről és képzésről. Ezt a három fejezetet szervesen egészítik ki a mellékletek, ezeken belül különösen értékes az iskola igazgatóinak és tanárainak névsora, valamint az értesítőkből szereplő írások válogatott bibliográfiája. A tanárok által publikált dolgozatok címei bizonyítják, hogy ebben az iskolában is olyan pedagógusok dolgoztak, akik a maguk szakterületén értékes tudományos munkásságot folytattak.

A könyv szerzője igen gazdag és értékes forrásanyagra támaszkodik. Az iskola irattárában található történeti értékű dokumentumokon kívül felhasználja az értesítőket, s a kor iskolázására és pedagógiai gondolkodására jellemző cikkeket, tanulmányokat. Ezekből biztos kézzel válogat, elemzéseit, értékeléseit tárgyyszerűek; mindig a kor szellemi és pedagógiai áramlataiba helyezkedve vizsgálja a problémákat. Az irodalomjegyzék és a jegyzetek is támasztják a könyv szerzőjének szerteágazó és magas színvonalú történeti és neveléstörténeti tájékozottságát. A közölt képek és dokumentumok nemcsak színesítik a munkát, hanem támogatják a tartalmi mondanivalót.

A könyvben, a ritkán megjelenő iskolatörténeti munkáktól eltérően megtaláljuk az iskola épületével, felszerelésével foglalkozó problémákat, s ezt azért tartjuk követésre érdemesnek, mert maga az épület belső tereivel, felszereltségével mindig befolyásolja az iskolában folyó munkát.

A könyv első fejezetéből, amely az alakulástól az 1914-ig terjedő időszakot tárgyalja, kiemelésre kívánkozik a Kármán Mór és Waldapfel János munkásságával foglalkozó rész, amely rövidsége ellenére tudományos igényességgel mutatja be a hazai tanárképzés e két meghatározó alakjának elméleti és gyakorlati munkásságát. Érdemesnek tartjuk kiemelni, hogy a szerző megalapozottan állítja, hogy Kármán gyermekszemlélete következetesen humánus volt, s olyan pedagógiai légkört tudott teremteni, amely az egyén optimális fejlődését lehetővé tette. A Kármán örökebe lépő és szellemét követő Waldapfel János a változó igények figyelembevételével fejlesztette az iskola munkáját, s a róla emlékezők kivételes tudományos felkészültségével együtt emlegetik a tanárjelöltekkel kialakított kollégiális magatartást. A könyvben rövidségükben is találó jellemzést olvashatunk a vezető tanárokról, akik közül többen később tudományterületük kiemelkedő művelői lettek (Mika Sándor, Marczali Henrik, Csengeri János, Staub Móric, Négyessy László stb.).

A könyvből érzékletes képet kapunk a tanárképzés rendszeréről, a tanárjelöltek munkájáról, a gyakorlati képzésről és a gyakorló év körüli vitáról. Ezeket a sorokat olvasva az olvasónak az a határozott benyomása, hogy ez a rendszer — noha a maga idején is voltak ellenzői — egészségesen funkcionált és jól oldotta meg feladatait. A tanárjelölteknek megadta azt az elméleti pedagógiai tudást és mesterségbeli felkészültséget, amellyel a siker reményével indulhattak el pályájukon és meg tudtak birkózni a pedagógussá válás nehézségével.

A könyv második kötete bemutatja, hogy az első világháború, a forradalmak, majd az ellenforradalmi közoktatáspolitikára gyakoriakká váltak az iskolában a személycserék, amelyek lazították az iskola korábban kialakított és kiegyensúlyozott életét. A húszas évek közepétől Staud János vezetésével az iskola élete stabilizálódott és sikeresen tudott védekezni a tanárképzés teljes felforgatása ellen, természetesen eleget téve a hivatalos közoktatáspolitikai célkitűzéseinek. Az iskola ebben az időben is nagy felkészültségű és igényes tanárokat bocsátott ki. Az iskola Zibolen Endre igazgatása idején, a politikailag egyre nehezebbé váló időben is megtartotta korábbi humanista szellemét, s bővelkedett kiváló tudós és nagy pedagógiai felkészültségű vezető tanárokkal (Kerecsényi Dezső, Bárczi Géza, Kováts Gyula, Makay Gusztáv stb.).

A harmadik fejezetből megismerjük a felszabadulástól a hetvenes évek elejéig terjedő időszak szervezeti, tartalmi és személyi változásait, a tanárképzés új rendjének kialakítását, bevezetését és a gyakorló iskola szerepének változásait.

A kötet tájékoztatást ad az iskola növendékeiről, a szokásoknak megfelelően kiemelve azok neveit, akik később művészeti és tudományos életünk kiemelkedő munkásai lettek. Ezen túlmenően képet kapunk a tanulólétszám alakulásáról, a diákok szociális összetételéről, az iskolán belüli tanulószervezetek munkásságáról, a diákélet sajátosságairól, a tanulmányi eredmények alakulásáról.

A kötet egy nagy hírű iskola történetének bemutatásával követendő példát állít középiskoláink elé, s azt sugalmazza, hogy az iskolák történetének feltárása segíthet megszabadulni attól az uniformizáltságtól, amely az ötvenes évektől nálunk általánossá vált, s hozzásegít középiskoláink már Waldapfel János által is hiányolt "egyéniességének" kialakításához.

Köte Sándor

GÖTE KLINGBERG*

CHILDREN'S FICTION IN THE HANDS OF THE TRANSLATORS

Lund, 1986.

A Nemzetközi Gyermekirodalmi Kutató Társaság (International Research Society for Children's Literature, IRSL) a svédországi Södertäljében szimpóziumot rendezett (1976) 15 ország szakembereinek részvételével, akik megvitatották a mai gyermekkönyvek fordításának a helyzetét és időszerű feladatait. A bevezető előadást Göte Klingberg svéd professzor, a Tudományos Társaság akkori elnöke tartotta, aki felvázolta azokat a főbb témaköröket, amelyek kutatására a jövőben nagyobb figyelmet kellene fordítani. Ezek közt szerepelt: Hogyan történik valójában a gyermekkönyvek fordítása? Milyen kérdésekkel találja magát szemben a fordító, amikor e vizsgálatokat végzi? A kérdésfelvetést követően Klingberg több mint tíz éven át folytatta idevágó vizsgálatait, amelynek eredményeit 1986-ban angol nyelven megjelent könyvében foglalta össze.

Klingberg a gyermekkönyvek műfordítóinak célkitűzéseiről és lehetőségeiről így vélekedik: Az ő dolguk, hogy irodalmilag értékes könyvek lefordításával hozzájáruljanak az ifjúsági olvasmányok választékának gazdagításához.

*Göte Klingberg (1918) a lundi egyetem (Svédország) Pedagógiai Intézetének nyugalmazott vezetője, az irodalmi nevelés nemzetközi hírű teoretikusa.